

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV
A288 Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.
ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Копійка О. В.

студентка 3-го курсу Донецького державного
університету внутрішніх справ

АДВОКАТУРА В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах правової держави адвокатура посідає особливе місце у забезпеченні реалізації принципу верховенства права, захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Водночас адвокатська діяльність має й економічний аспект, оскільки здійснюється у межах господарських відносин і тісно пов'язана з ринковими механізмами обслуговування правових потреб суб'єктів господарювання. Тому актуальним є дослідження адвокатури як елемента системи суб'єктів господарської діяльності. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі-Закон), адвокатура є незалежним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнтам [1].

Адвокатура не входить до системи органів державної влади чи місцевого самоврядування, а її діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, законності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [1]. Як інститут громадянського суспільства, адвокатура має дуалістичну природу: з одного боку, вона є складовою правозахисного механізму держави, а з іншого — функціонує як самостійна професійна діяльність, що має ознаки господарської. Згідно зі ст. 13 Закону, адвокатська діяльність здійснюється на професійній основі, а адвокат має право отримувати винагороду за свою роботу (гонорар), що формує її економічну складову [1]. Таким чином, адвокатура виступає суб'єктом правових відносин не лише у сфері юриспруденції, а й у сфері господарської діяльності, забезпечуючи надання послуг на договірних засадах.

Визначення місця адвоката в системі господарських суб'єктів потребує розмежування понять «господарська діяльність» і «незалежна професійна діяльність». Згідно зі ст. 42 Господарського кодексу України, господарська діяльність — це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт або надання послуг, що мають вартісний характер [2]. Натомість особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність, у тому числі адвокати, не завжди реєструються як підприємці. Вони мають спеціальний статус, який поєднує риси суб'єкта господарювання і незалежного фахівця. Такий статус визначається через поняття самозайнятої особи, яка отримує дохід від професійної діяльності, не утворюючи юридичної особи [2].

Отже, адвокат є особливим видом суб'єкта господарських правовідносин, діяльність якого має професійний характер, але водночас не є підприємництвом у класичному розумінні цього терміна.

Адвокат може здійснювати свою діяльність індивідуально або в організаційних формах, передбачених законом: адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання [1]. Ці організаційні форми, на відміну від фізичної особи-адвоката, визнаються суб'єктами господарювання, оскільки мають статус юридичної особи, діють на підставі статуту та підлягають державній реєстрації. Адвокатське об'єднання як юридична особа може укладати господарські договори, виступати стороною у правовідносинах, мати банківські рахунки, майно, нести господарську відповідальність тощо. При цьому отриманий прибуток не є самоціллю, а спрямовується на забезпечення діяльності об'єднання та розподіляється між адвокатами відповідно до внутрішніх положень.

Господарсько-правовий статус адвоката характеризується такими елементами: правосуб'єктність, майнова самостійність, відповідальність та обмеження у здійсненні підприємницької діяльності. Адвокат має право самостійно укладати договори про надання правової допомоги, вести бухгалтерський облік і сплачувати податки відповідно до законодавства. Він володіє власним майном, може відкривати банківські рахунки, орендувати офісні приміщення, несе персональну відповідальність за результати своєї діяльності, включно з дисциплінарною, цивільно-правовою та господарською [1]. Одночасно адвокат обмежений у здійсненні інших видів підприємництва, якщо це суперечить етичним або професійним вимогам. Таким чином, адвокат у системі господарського права має особливий, змішаний статус, який поєднує риси підприємця, фахівця вільної професії та суб'єкта правової допомоги.

З економічної точки зору адвокатська діяльність має усі ознаки послуги, що має ринкову вартість. Відповідно до Закону, розмір гонорару визначається домовленістю сторін у договорі про надання правової допомоги [1]. При цьому враховуються складність справи, кваліфікація адвоката, терміни виконання та інші фактори. У господарських правовідносинах адвокати можуть представляти інтереси підприємств, організацій, фізичних осіб-підприємців, а також брати участь у вирішенні корпоративних спорів, банкрутстві, укладанні комерційних контрактів. Усе це свідчить про тісний зв'язок адвокатури з економічною системою держави. Водночас, як підкреслює стаття «Господарсько-правовий статус осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність», діяльність адвокатів не спрямована на отримання прибутку як основної мети, що відрізняє її від підприємницької. Її ключовим завданням є захист прав та законних інтересів клієнтів, а матеріальна винагорода лише забезпечує професійну незалежність [2].

У системі господарської діяльності адвокатура виступає не лише як учасник правових відносин, а й як інституційний гарант їх законності. Адвокати забезпечують юридичний супровід господарських операцій, сприяють попередженню правопорушень у сфері бізнесу, виступають посередниками між державними органами та приватними структурами.

Отже, адвокатура є невід’ємним елементом правової системи держави та водночас важливою складовою системи суб’єктів господарської діяльності. Її особливість полягає у поєднанні професійно-правової та економічної функцій, що визначає її як самостійного суб’єкта незалежної професійної діяльності з ознаками господарсько-правового статусу. Адвокатура сприяє розвитку правового поля економіки, захищає права учасників господарських відносин і виступає гарантом реалізації принципу верховенства права в ринкових умовах. Подальше вдосконалення правового регулювання адвокатської діяльності має відбуватися з урахуванням її місця в економічній системі держави, забезпечуючи баланс між незалежністю професії та вимогами господарського права.

Список використаної літератури

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6ZJ00A>
2. Худенко М. В. Господарсько-правовий статус осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність. *Economics and Law*. 2019. № 4 (55). С. 60–71. URL: <https://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/download/960/918/>

Науковий керівник: професор кафедри адміністративного права та процесу, доктор юридичних наук, професор **Макаренко Олександр Юрійович**

Косаревська К. Д.

студентка 2-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТОМ ПОВНОВАЖЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Умови воєнного стану вплинули на всі сфери суспільного життя, у тому числі й на здійснення адвокатської діяльності. Адвокатура стикається з чисельними викликами у ході реалізації інституційного завдання з забезпечення захисту прав і основних свобод людини й гро-